

Sfântul Ioan Gură de Aur

COMENTARIU LA IOV

Traducere și note de Laura Enache

Studiu introductiv de Dragoș Mîrșanu

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

CUPRINS

<i>„Nu numai că nu a hulit, ci a și binecuvântat”: imaginea lui Iov la Sfântul Ioan Gură de Aur</i>	<i>7</i>
<i>Prolog</i>	<i>25</i>
<i>Capitolul I</i>	<i>28</i>
<i>Capitolul II</i>	<i>58</i>
<i>Capitolul III</i>	<i>75</i>
<i>Capitolul IV</i>	<i>83</i>
<i>Capitolul V</i>	<i>93</i>
<i>Capitolul VI</i>	<i>100</i>
<i>Capitolul VII</i>	<i>108</i>
<i>Capitolul VIII</i>	<i>114</i>
<i>Capitolul IX</i>	<i>118</i>
<i>Capitolul X</i>	<i>125</i>
<i>Capitolul XI</i>	<i>129</i>
<i>Capitolul XII</i>	<i>133</i>
<i>Capitolul XIII</i>	<i>137</i>
<i>Capitolul XIV</i>	<i>141</i>
<i>Capitolul XV</i>	<i>144</i>
<i>Capitolul XVI</i>	<i>149</i>
<i>Capitolul XVII</i>	<i>152</i>
<i>Capitolul XVIII</i>	<i>154</i>

<i>Capitolul XIX</i>	157
<i>Capitolul XX</i>	162
<i>Capitolul XXI</i>	165
<i>Capitolul XXII</i>	168
<i>Capitolul XXIII</i>	170
<i>Capitolul XXIV</i>	172
<i>Capitolul XXV</i>	174
<i>Capitolul XXVI</i>	175
<i>Capitolul XXVII</i>	176
<i>Capitolul XXVIII</i>	178
<i>Capitolul XXIX</i>	180
<i>Capitolul XXX</i>	186
<i>Capitolul XXXI</i>	190
<i>Capitolul XXXII</i>	199
<i>Capitolul XXXIII</i>	203
<i>Capitolul XXXIV</i>	206
<i>Capitolul XXXV</i>	210
<i>Capitolul XXXVI</i>	213
<i>Capitolul XXXVII</i>	214
<i>Capitolul XXXVIII</i>	216
<i>Capitolul XXXIX</i>	228
<i>Capitolul XL</i>	230
<i>Capitolul XLI</i>	233
<i>Bibliografie</i>	237

Prolog

1. Mai întâi se cuvine să cercetăm când s-a născut acest bărbat. Unii spun că a trăit mai înainte de Moise, al cincilea neam de la Avraam, iar alții că a trăit în Lege. Dar să nu ne dăm cu părerea până ce nu vom afla chiar din istorisire dacă a trăit într-una sau alta dintre vremuri. Nu puțin contribuie aceasta la a cunoaște virtutea bărbatului. Căci nu este același lucru dacă un asemenea om, atât de virtuos și minunat, s-a bucurat de legea mozaică sau a arătat atâta putere și mai înainte de această învățătură de lege. Că era un mare bărbat, o arată și faptele lui, dar o arată și Dumnezeu Însuși când zice: „Dacă s-ar afla acolo Noe, Iov și Danel¹, nu vor scăpa pe fiii și fiicele lor”².

2. Dar pentru ce nu este pomenit de însuși Moise? Dar ce nevoie era să fie pomenit? Sau pentru ce? Tu însă vezi cum strămoșul său Isav nu l-a vătămat în nici un fel. Căci nu era din Avraam, sau, mai degrabă, nu era din Iacov, ci avea și țară străină. Vezi că Dumnezeu a trimis tuturor învățători? Vezi cum cunoștința lui Dumnezeu era vădită

¹ Textul oferit de Sfântul Ioan atestă grafia Δανίλ care apare numai la Iezechiel 14, 14; 20 și 28, 3; ar putea fi vorba de un conducător înțelept, erou al unei istorii ugaritice, din secolul al XIV-lea î.Hr., și nu de Daniel Proorocul. Noe, Iov și Danel ar fi, astfel, trei drepti din vechime, dintre neamurile vecine lui Israel (John Day, „The Daniel of Ugarit and Ezekiel and the Hero of the Book of Daniel”, *Vetus Testamentum* 30, nr. 2 [1980], pp. 174-184).

² Iez. 14, 14-20.

despre virtutea lui decât când este silit. Cum spunea și Pavel: „M-am făcut ca unul fără de minte lăudându-mă. Voi m-ați silit”⁴. Pentru ce spune *fără prihană*? Fiindcă era *drept*. *Adevărat*. „Căci mincinoși sunt fiii oamenilor”⁵. *Adevărat*⁶ nu numai cu vorbele, ci și cu faptele. Căci aceasta înseamnă *om adevărat*. „Aceasta este tot omul: teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui”⁷. Căci așa cum statuile sunt oameni falși, la fel și aceștia sunt oameni falși. Căci dacă a fi om înseamnă a te teme de Dumnezeu, cel care nu se teme de Dumnezeu nu este om, ci este un om fals. Iov avea dorință numai de lucrurile adevărate. De aceea, zice, era *adevărat și temător de Dumnezeu*. Apoi spune pricina tuturor bunătăților, anume că Îl cinstea pe Dumnezeu. Căci pornind de la acelea L-a cunoscut pe Dumnezeu. O viață curată te face să Îl cunoști pe Dumnezeu, după cum o viață rea, dimpotrivă. Căci cunoașterea lui Dumnezeu se află prin viață și devine păzitoarea vieții. Astfel încât de nicăieri altundeva nu vine păgânismul decât dintr-o viață necurată. Căci „oricine face rele urăște lumina și nu vine la lumină”⁸.

Depărtându-se, zice, de orice lucru rău. Nu a zis „nefăcând nici un lucru rău”, ci și departe fiind *de orice lucru rău*, ca nu cumva să zică cineva că era drept numai într-o privință și adevărat numai într-o privință. Și nu se poate spune că era astfel din pricina neputinței. Ascultă și din altă parte pe cineva care zice: „Ca nu cumva, săturându-mă, să mă fac mincinos și să mă jur pe numele Domnului”⁹. Vezi că, pentru cei ce nu iau aminte, bogăția devine temei pentru minciună?

⁴ II Cor. 12, 11.

⁵ Ps. 61, 9.

⁶ Adevărat, adică sincer, fără fățarnicie.

⁷ Eccl. 12, 13.

⁸ In 3, 20.

⁹ Pilde 30, 9.

Dar Iov nu este la fel. Era bogat, ca să înveți că avea bogăția care ar fi putut să-l încline spre rău și că nu bogăția este pricina răutății, ci voința omului. Vezi-l pe el și în sărăcie, iarăși ca să nu socotești că sărăcia este pricină pentru nerecunoștință. Vezi-l pe el și în bogăție, și în sărăcie, în ambele fiind un mare atlet. Căci era *temător de Dumnezeu*. De unde era astfel? Textul nu spune. Dar vei auzi mai târziu. Este limpede că de la el însuși.

2. *Și i s-au născut lui șapte feciori și trei fiice*¹⁰. Vezi cum mai întâi spune virtutea și apoi spune cele de la Dumnezeu. Vezi buna odrăslire de prunci la ambele sexe ale firii, proporționată în funcție de genul cel mai dorit? Mai mare rodul. Spune mai întâi cele pentru care trebuie să îl ferecești pe om, multa virtute și buna odrăslire a sufletului. Căci la cei din vechime aceasta venea de la virtute, mă refer la nașterea pruncilor, „Nu va fi la tine femeie fără urmași, nici stearpă”¹¹. Dar pentru aceasta Avraam era fără copii, ca să înveți de aici că nu acestea sunt cu adevărat răsplătirile virtuții, ci altele. Dar din acest motiv Dumnezeu ți le-a făgăduit și pe acestea, pogorându-Se la slăbiciunea ta.

3. *Și turmele lui erau șapte mii de oi, trei mii de cămile, cinci sute de perechi de boi, cinci sute de asini și mulțime mare de slugi și mari erau lucrările lui pe pământ*¹². Vezi că avea mai ales bogății agricole. Nu zice că avea camete și dobânzi, profituri, nici aur îngropat în pământ. Nimic de prisos, ci toate erau dintre cele necesare. Căci așa era bogăția celor din vechime. Dacă aveau cumva și aur, era puțin și ieftin. Nu spune că avea casă cu acoperișul aurit, bogăția lui nu era neroditoare. Căci de la oi și boi era cu puțință să faci bine celor lipsiți, dar de la acoperișuri de aur, nici un bine nu se poate

¹⁰ Iov 1, 2.

¹¹ Ieș. 23, 26; Deut. 7, 14.

¹² Iov 1, 3.

face. Mare este bogăția aceasta. Nimeni nu este împiedicat să o aibă. *Și mari erau lucrările lui pe pământ.* Unii spun că este vorba despre cele duhovnicești. Cu adevărat mari lucrări sunt acestea. Alții spun că se referă la vii, măslini și altele asemenea. Totuși acel lucru este mare care rămâne, care nu se pierde, care nu încetează și nu se surpă. *Vezi în ce mare bogăție era drept și depărtându-se de orice lucru rău?*

4. *Și era omul acela cel mai de seamă între locuitorii răsăritului*¹³. Autorul îl numește pe el răsăritean. Era mai strălucitor decât toți și mai vestit și putea număra strămoși însemnați și strălucitori. Oare nu l-ar fi înălțat la mândrie virtutea lui, fericirea adusă de copii, faptul de a fi singurul care să aibă și virtute, și bogăție, și faptul de a avea strămoși minunați? Dar când toate acestea vin la cei necucernici, ascultă ce zice Profetul: „Pentru aceea îi stăpânește pe ei mândria și se îmbracă cu nedreptatea și silnicia”¹⁴. Și iarăși acesta zice: „Pentru ce trăiesc nelegiuții și îmbătrânesc în bogăție?”¹⁵. Dar Iov nu era așa. Căci nu firea bogăției era pricina acestor [nelegiuii], ci voința celor care nu se folosesc de bogăție cum trebuie. Nu vezi aici nici cămătărie, nici negustorie nedreaptă, nici afaceri, nici nimic altceva asemănător, ci o bogăție legiuită, o bunăstare naturală, pe care Însuși Dumnezeu a lucrat-o. Nu vezi aici cai, nimic pentru mândrie, nimic iubitor de slavă, nimic de prisos, ci toate folositoare. Acestea se pot spune și despre Avraam. Căci și pentru el bogăția era legată mai mult de lucrarea pământului. Această minunată bogăție este mai dorită și mai plăcută, mai folositoare și mai sigură și mai dreaptă, mai potrivită evlaviei și, mai ales, mai convenită omului, mai lipsită de trudă, nesuferind atâta pagubă, neprimind nici schimbare, nici întoarcere. Unii spun

¹³ Iov 1, 3.

¹⁴ Ps. 72, 6.

¹⁵ Iov 21, 7 [Septuaginta].

că expresia *printre locuitorii răsăritului* se referă la urmașii lui Avraam, fiindcă de acolo era Avraam.

5. *Feciorii lui se duceau unul la altul, făceau ospete în fiecare zi, luând totodată cu ei și pe surorile lor ca să mănânce și să bea cu ei*¹⁶. Multă era unirea de cuget, cel mai mare dintre bunuri. Erau învățați să mănânce în comun, să aibă o masă comună. Acest lucru contribuie nu puțin la armonie. Vezi, iubite, bucuria cu siguranță? Vezi masă frățească? Vezi adunare strâns unită? Aceasta se întâmpla din multa iubire.

6. *Iar când se isprăveau zilele ospățului lor*¹⁷. Aceasta este cea mai mare dovadă de iubire. De aceea și Sfântul Pavel a poruncit zicând: „De aceea, frații mei, când vă adunați ca să mâncați, așteptați-vă unii pe alții”¹⁸. Astfel comuniunea mesei este legătură a dragostei, fiindcă biruiește și răutatea tâlharilor. Se spune că cei ce își împart sarea și masa își schimbă atitudinea față de cei cu care sunt în comuniune la masă, și nu se folosesc de răutate împotriva celor cu care șed la masă. Astfel încât Iov a găsit o metodă care unea și plăcutul, și utilul, punându-i pe ei să mănânce în comun în fiecare zi. Vezi și acest obicei: era fapta feciorilor și nu a fiicelor. Căci aceia, zice, pregăteau ospățul, și aceasta nu o dată sau de două ori, ci se întâmpla mereu. *Și când se isprăveau zilele ospățului trimitea Iov și îi curăța pe ei*. Unde trimitea? Și cum îi curăța pe ei? Care era modul curățirii? Era ceva necurat la ospăț? Ce înseamnă cele spuse? Ascultă mai departe și află ce înseamnă *îi curăța pe ei*. Căci nu îi curăța de vreo întinăciune trupească (fiindcă încă nu era această lege), ci de o întinăciune a cugetului.

7. Ca să nu bănuiești nimic rău, ascultă ce spune: *Și trezindu-se dis-de-diminează, aducea jertfe pentru ei, după numărul*

¹⁶ Iov 1, 4.

¹⁷ Iov 1, 5.

¹⁸ I Cor. 11, 33.

lor, și un vițel pentru păcat, pentru sufletele lor. Căci zicea Iov: „Nu cumva feciorii mei să fi cugetat rele împotriva lui Dumnezeu”¹⁹. Aceasta înseamnă îi curăța. Pentru faptele lor cele ascunse și nemărturisite aducea jertfe. Dacă avea atâta grijă pentru faptele cele ascunse și ale cugetului, gândește-te care era grija lui pentru faptele cele văzute. Vezi cum împlinea degrabă cuvântul apostolului: „Și voi, părinților, creșteți pe copiii voștri întru învățătura și certarea Domnului”²⁰? Aceasta este grija față de copii. Aceasta este protecția fiilor. Gândește-te cum îi păzea. Mai cu seamă a arătat virtutea lor, vorbind despre armonia lor, apoi însă a arătat că aceasta venea din protecția tatălui. „Nu cumva feciorii mei să fi cugetat rele împotriva lui Dumnezeu.” Nu fiindcă erau astfel, ci fiindcă erau oameni. Oare el nu a avut niciodată astfel de gânduri? Mare lucru să te temi și de cele ascunse. „Nu cumva feciorii mei să fi cugetat rele împotriva lui Dumnezeu.” Prin cuvânt nu ar fi îndrăznit să spună, având un astfel de educator și învățător. Dar fiindcă nu putea cerceta cele ascunse, cugeta în sine și se socotea că aducând astfel jertfă, nici cele ascunse nu îi vor putea scăpa. Pe cele vădite vor putea să le îndrepte. Dar cu cele ascunse ce puteau face? Căci spune Dumnezeu lui Moise: „Cele descoperite sunt ale noastre și ale fiilor noștri pe veci, dar cele ascunse sunt ale Domnului Dumnezeului nostru”²¹. Dar nici pe cele ascunse nu le-a lăsat lui Dumnezeu, ci și pe acestea s-a silit să le îndrepte printr-o metodă educativă. Această metodă a fost pentru fiii lui nu numai ștergerea păcatelor, ci totodată și învățătura. Căci aceștia, știind că este pedeapsă de la Dumnezeu pentru gândurile rele și pentru păcate (căci tatăl lor nu ar fi adus jertfă, dacă nu se grăbea să șteargă vreun păcat) și neîncetat învățând acestea

¹⁹ Iov 1, 5.

²⁰ Ef. 6, 4.

²¹ Deut. 29, 29.

prin jertfe, ar fi devenit mai zăbavnici în a cugeta răul, dacă se întâmpla ceva de felul acesta. Vezi-l pe el îndreptând nu numai păcatele cu fapta, ci și pe cele cu gândul și împlinind prin fapte cuvântul lui Hristos: „Din inimă, zice, ies gândurile rele... și acestea sunt care spurcă pe om”²². Așadar, fiindcă acestea spurcă pe om, îi curăța. Vezi aici o curățire nu mozaică, nici după lege, ci apostolică, în fiecare zi curățind mintea lor, nu numai prin îndemn sau sfătuire, ci și prin protecție și prin rugăciunile cele către Dumnezeu. Nu le purta de grijă numai ca părinte, ci și ca preot. Deși știm că atunci nu era nici un preot. Să audă toți cei ce au copii, câtă grijă sunt datori să aibă pentru ei. Fiindcă era băutura, fiindcă era ospăț, și adeseori în aceste ocazii mintea obișnuiește să se pervertească. De aceea și Moise zicea: „mâncând și bând, amintește-ți de Domnul Dumnezeul tău”²³. Adică, prăpăstios este locul acela, îndată duce la uitarea [lui Dumnezeu]. Mai ales atunci amintește-ți de El, când diavolul se străduiește să scoată din cugetul tău comoara. Astfel și Iov știa că desfătarea și veselia lucrează ceva de felul acesta. Astfel și „fiii lui Israel au mâncat și s-au sculat să joace”²⁴. De aceea, după ce se termina ospățul, Iov „aducea jertfe”. Unii spun că erau preoți în vechime, precum Melchisedec, nehirotoniți. Căci aceasta înseamnă acel: *trimitea*. Iar dacă aducea jertfe, aceasta nu era după lege, fiindcă și Avraam aducea jertfe, și Noe, și Abel. Dar ce trebuia să facă? Trebuia să îi pedepsească. Dar cum să îi pedepsească dacă nu cunoștea greșeala lor? Atunci trebuia să le treacă cu vederea. Dar adeseori se întâmpla să păcătuiască. Vezi cum și la jertfe îi învăța pe ei armonia, aducând un singur vițel jertfă pentru toți, ca pentru un singur suflet? Vezi ce părinte iubitor era, cât de cucernic,

²² Mt. 15, 19-20.

²³ Deut. 6, 11-12. Redăm citatul cum apare la Sfântul Ioan Gură de Aur.

²⁴ Ieș. 32, 6.

cât de temător de Dumnezeu, cât de „drept”, de „adevărat”, cât de mult „se depărta de orice lucru rău”? „Fără prihană”. Nu îl puteai învinui că nu poartă grijă de feciorii lui. În sfârșit, era *drept*, fiindcă le acorda grija pe care trebuia să le-o acorde, *temător de Dumnezeu*, fiindcă făcea aceasta pentru Dumnezeu. Dar oare ce vom spune? Că își iubea copiii? Că iubea pe Dumnezeu? Din care dragoste îndeosebi făcea aceasta? Mi se pare mie că mai întâi din dragoste pentru Dumnezeu și apoi din dragoste pentru fiii lui. *Și așa făcea Iov în toate zilele*²⁵. Vezi cucernicia lui, că nu se limita la un număr determinat de zile, ci era cucernic tot timpul? Dar noi dacă o dată sau de două ori facem ceva bun sau ne rugăm, sau cădem la picioarele Lui, socotim că am făcut totul.

8. *Și când a fost ziua aceea au venit îngerii lui Dumnezeu să se înfățișeze înaintea Lui și a venit și diavolul cu ei, după ce a dat ocol pământului și a cutreierat cele de sub cer*²⁶. Se deschide așadar teatrul: atletul este tras în arenă. Dar pentru ca nimeni să nu spună ceea ce diavolul a zis: *Oare degeaba te cinstește pe Tine Iov?*²⁷, Dumnezeu închide gura nu numai diavolului, ci și tuturor acelor care râvnesc lui. Da, *era drept, adevărat, temător de Dumnezeu*, zice, dar nu a răbdat nimic mare, nici o ispită, nici un vifor, nici un naufragiu. Arată-mi-l pe acesta în sărăcie, arată-mi-l pe el în nenorociri. Căci dacă era cucernic când era în prosperitate și în bogăție, ce mare lucru? Și aceasta era mare lucru, o, omule, căci nu este mai puțin încercat cel ce este cucernic în vreme de bogăție față de cel ce este astfel în sărăcie. Auzi-l pe profet zicând: „Că am pizmuit pe cei fără de lege, când vedeam pacea păcătoșilor”²⁸. Și iarăși: „De osteneli omenești nu au parte și cu oamenii nu

²⁵ Iov 1, 5.

²⁶ Iov 1, 6-7.

²⁷ Iov 1, 9.

²⁸ Ps. 72, 3.

sunt biciuiți. Pentru aceea îi stăpânește pe ei mândria până în sfârșit”²⁹. Vezi că nu mică era și această ispită, faptul de a fi bogat și prosper și a nu fi biciuit? Astfel încât, dacă vrei, dreptul este deja în arenă și mereu în luptă, nu numai când este sărac, ci și bogat. Căci faptul de a fi bogat nu predis-pune la cucernicie, ci te ridică la cele contrare ei. Totuși cunoaște-l pe el cine este și din altă parte. Și *diavolul*, zice, *a venit cu ei*. Ce spui: Cu îngerii? El, cel răzvrătit, cel fără de cinste? Să nu te tulburi, iubite. Aceasta este o imagine și o figură. Așa cum zice undeva în cartea a treia a Regilor că „a ieșit un duh rău și Domnul a zis: «Cine Îmi va înșela pe Ahab?» Și a zis acela: «Eu îl voi ademeni»”³⁰, și a zis și cum. Caracterul antropomorfic al Scripturilor este frecvent, încât să dea un chip cuvântului și să îl apropie mai mult pe cel mai simplu prin istorisire. Căci, pentru a convinge, a afirma ceva pur și simplu nu este același lucru cu a împodobi cuvântul și a-l descrie prin imagini. Așa și aici, dacă Scriptura ar fi spus că diavolul a uneltit împotriva lui Iov, cu îngăduința lui Dumnezeu, oare ar mai fi avut atâta plăcere istorisirea? Nicidecum, ci scurtimea cuvântului ar fi curmat plăcerea. Dar acum, prin faptul că adaugă la istorisire și dialogul și reproduce exact cele pe care le-ar fi spus diavolul, dacă i s-ar fi îngăduit, Scriptura taie orice pretext al celor nerușinați. Căci cele pe care pretinde că le-a spus diavolul, nu le-a spus către Dumnezeu, ci le-a gândit. Căci nu este propriu diavolului un asemenea cuvânt și atâta îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Căci chiar dacă demonii, văzându-L pe Fiul lui Dumnezeu, strigau și ziceau: „Ce ai Tu cu noi?”³¹, totuși nu le este proprie starea împreună cu îngerii.

²⁹ Ps. 72, 5-6.

³⁰ III Regi 22, 20-21.

³¹ Mt. 8, 29.

*Au venit îngerii lui Dumnezeu să se înfățișeze înaintea Lui și a venit și diavolul cu ei, după ce a dat ocol pământului și a cutureierat cele de sub cer*³². Ce învățăm de aici? Că lumea este plină și de diavoli, și de îngeri și că fiecare din aceștia se află sub puterea lui Dumnezeu și că îngerii se înfățișează înaintea lui Dumnezeu primind porunci de la El și că diavolul nu poate face nimic din cele ce îi plac, dacă nu primește îngăduință de sus. Căci dacă refuză frâiele și este în afară de a-L sluji pe Dumnezeu, totuși frica este pentru el ca un frâu care nu îi îngăduie să se folosească de propria lui putere. Și vezi: îngerii se înfățișează înaintea Lui ca slujitori, aducând cu ei cele bune făptuite de ei, precum se poate vedea și la Zaharia³³, dar diavolul nu are nimic bun de spus. Așadar, expresia „a venit și diavolul cu ei” nu arată nimic altceva decât că și diavolul este supus lui Dumnezeu, ca nu cumva cuvântul să dea temei celor care aduc în discuție materia³⁴.

9. *Și diavolul...* Căci îngerii erau slujitori ai lui Dumnezeu, dar diavolul nu era nicidecum [slujitor] al lui Dumnezeu. *A venit și diavolul cu ei*, nu ca să se înfățișeze înaintea Domnului precum aceia, ci a venit pur și simplu. Aceia, pe bună dreptate, aveau îndrăznire și au venit ca să se înfățișeze înaintea Domnului, dar diavolul nu a venit ca să se înfățișeze înaintea Domnului. Dacă și „Cain s-a dus de la fața Domnului”³⁵, cu cât mai mult acesta? Ce înseamnă, așadar, *a venit și diavolul cu ei*? Că și diavolul este cu ei în lumea aceasta.

³² Iov 1, 6-7.

³³ Zah. 1, 10-11.

³⁴ Acest text, neclar, face aluzie la doctrina gnostică potrivit căreia diavolul ar fi creatorul materiei. Cartea lui Iov oferea gnosticilor ocazia de a pune problema răului. Dumnezeu, fiind transcendent și bun, nu putea fi creatorul răului, era deci necesar să fie admis un al doilea creator, fie un demiurg, fie diavolul.

³⁵ Fc. 4, 16.

Căci așa cum oamenii buni și răi există amestecați, la fel și îngerii și demonii. Și, dacă vrei, te voi convinge din Scripturi. Ascultă-l pe Pavel zicând: „De aceea femeia este datoare să aibă semn de supunere asupra capului ei, pentru îngeri”³⁶. Și iarăși Hristos: „Să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: Că îngerii lor în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri”³⁷. Și iarăși în altă parte despre Petru spuneau apostolii: „Este îngerul lui”³⁸. Și în Vechiul Testament Iacov spunea: „Îngerul cel ce m-a izbăvit pe mine de tot răul din tinerețile mele”³⁹. Și neamurilor sunt rânduiți îngeri. „A statornicit hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu.”⁴⁰ Și la Daniel găsim astfel spus: „Mihail, îngerul vostru păzitor”⁴¹. Și în Vechiul Testament adeseori îngerii nu numai că vin în lume din partea lui Dumnezeu, ci li se și încredințează ceva cum spune Sfântul Pavel: „Trimiși ca să slujească pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii”⁴². Și iarăși Profetul: „trimis-a prin îngeri nimicitori”⁴³. De aceea și noi, rugându-ne, cerem înger de pace, fiindcă există și un înger al războiului și al luptei, mă refer la diavol. Căci și aceia sunt numiți îngeri cum spune Mântuitorul: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui”⁴⁴. Căci numele de înger este ambiguu. Dacă nu

³⁶ I Cor. 11, 10.

³⁷ Mt. 18, 10.

³⁸ Fapte 12, 15.

³⁹ Fc. 48, 16 (la Sfântul Ioan).

⁴⁰ Deut. 32, 8.

⁴¹ Dan. 10, 21.

⁴² Evr. 1, 14.

⁴³ Ps. 77, 54.

⁴⁴ Mt. 25, 41.